

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

začátkem léta, 3. července 2021, tento svět předčasně opustil Tomáš Zábranský, významná a výrazná osobnost oboru adiktologie, náš dlouholetý kolega a kamarád. S laskavým svolením doc. Viktora Mravčíka, tentokrát jako editoria, přebíráme smuteční řeč, kterou pronesl na posledním rozloučení. Současně v rubrice Zprávy najdete osobní vzpomínky dalších Tomášových kolegů a přátel.

Hana Fidesová
vedoucí redaktorka časopisu APLP
a taky Tomášova kamarádka a spolupracovnice

NA PAMÁTKU TOMÁŠE ZÁBRANSKÉHO

Citace | MRAVČÍK, V. Na památku Tomáše Zábranského. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi*. 2021; 4(3), 139–140.

Opustil nás Tomáš Zábranský, lékař, vědec, epidemiolog, odborník v oboru adiktologie.

Ale také mnoha dalšími talenty, kompetencemi a kvalifikacemi nadaný člověk, výrazná osobnost obdařená mimořádným intelektem. A především nám blízký člověk, nejbližší svojí rodině, ženě Haně a dětem Rebece a Zachariášovi. Náš kamarád, přítel, spolužák, společník, spolupracovník, spoluautor, spoluhráč z kapely. Člověk, se kterým bylo vždy potěšení a poučení se setkat, být mu nablízku, být... Můj velký přítel, nejbližší kamarád. Bylo mu 52 let.

Tomáš se narodil v roce 1969 v Hranicích na Moravě a do studií žil ve Zlíně. V roce 1993 absolvoval obor všeobecné lékařství na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, kde také získal v roce 2001 doktorát v epidemiologii, hygieně a preventivním lékařství. Na Ústavu veřejného zdravotnictví olomoucké Lékařské fakulty v pozdějších letech rovněž vyučoval drogovou epidemiologii.

Než se natrvalo přestěhoval do Prahy, kde také s Hankou založili rodinu, žil po vysoké škole v Olomouci, krátce pracoval na radiologii v nemocnici v Prostějově, ale brzy změnil směr svého profesního zaměření k drogové epidemiologii, které věnoval většinu své kariéry. V polovině 90. let úspěšně překládal (celkem má na kontě překlady 24 beletristických a odborných knih) a k překládání se v poslední etapě svého života vrátil (v tomto roce mu vyšly dva překlady). Kromě toho byl hudebníkem, hrál na kytaru, skládal slova a hudbu (připomeňme olomoucké kapely Vratká poloha a především SaymoreQ). Ale byl aktivní v mnoha dalších oblastech. Byl angažovaným občanem, glosátorem odborného a společenského dění. Propagátorem oboru adiktologie a problematiky závislostí vůbec. Průkopníkem léčby konopím. Iniciátorem a organizátorem odborných akcí, konferencí a projektů. Vizionářem, který dokázal

své myšlenky zhmotnit a promítnout do praxe, politiky i legislativy.

Tomáš stál u řady průlomových a zásadních počínů v oboru adiktologie:

- Byl hlavním autorem a editorem knihy Racionální protidrogová politika, která vyšla ve Votobii v r. 1997 a která předurčila nejen profesní kariéru Tomášovu a nás dalších, ale předznamenala i vývoj české a vlastně i světové moderní, vyvážené, na vědeckých důkazech založené drogové politiky.
- Je autorem první a dosud jediné české učebnice Drogová epidemiologie. Rozšířené vydání této učebnice bylo také předmětem jeho habilitace, kterou bohužel nestačil dokončit.
- Byl vysokoškolským pedagogem, stál u zrodu Centra adiktologie, dnes Kliniky adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, kde realizoval své výzkumné projekty a kde učil metodologii a drogovou epidemiologii budoucí adiktology. Čile publikoval, je autorem více než stovky publikací v recenzovaných časopisech a monografiích a dvou odborných knih.
- Na přelomu tisíciletí byl hlavním výzkumníkem a vedoucím týmu vědeckého Projektu analýzy dopadů novelizace drogové legislativy (tzv. PAD), který ve svém důsledku vedl k rekonstrukci drogových trestných činů v novém trestním zákoníku a tedy k tomu, co označujeme jako dekriminální konopí a dalších drog.
- Jako vedoucí komponentu monitorování drogové situace v projektu Phare byl před 20 lety u zrodu českého drogového informačního systému a u založení Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti.
- Byl hlavním autorem a vedoucím výzkumného týmu projektu Společenských nákladů užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog v České republice v roce 2007.
- Byl jedním z hlavních autorů prvního Standardu substituční léčby, spoluautorem Standardu pro léčbu virových hepatitid u uživatelů drog, ale mezi jeho odborné a výzkumné zájmy patřilo široké spektrum témat, zejména z oblasti epidemiologie užívání nelegálních drog a související nemoci a úmrtnosti, užívání drog v prostředí zábavy, nových psychoaktivních látek, drogových trhů, evaluace drogových politik a dalších.
- V posledních letech byl intenzivně zapojen do oblasti léčebného využití konopí a kanabinoidů. Byl jedním z hlavních iniciátorů a propagátorů léčby konopím u nás, zasloužil se zásadní měrou o její zpřístupnění a zákonné zakotvení.

Není třeba pokračovat ve výčtu Tomášových počínů, aby bylo zřejmé, že za sebou zanechal úctyhodnou kariéru. Opustil nás poprvé v ten nešťastný okamžik na podzim roku 2017, po kterém se vlastně nikdy úplně nevrátil. A teď nás opouští navždy...

Přemýšlel jsem, co by chtěl Tomáš sám o sobě slyšet. Co by zabrnkalo na jeho ego a udělalo mu radost. Snad mi tu trochu patosu promine.

- Za prvé (tak to vždycky dělával Tomáš, když vypočítával argumenty...). Byl respektován kolegy doma i v zahraničí. Byl členem redakčních rad odborných časopisů, členem odborných společností a skupin, členem poradních orgánů vládních a mezinárodních institucí Evropské unie a Organizace spojených národů. Radil ministrům a předsedům vlád. Mimo jiné byl členem správní rady Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost zvoleným za Evropský parlament. Byl oceněn jak za své překlady, tak za své publikace v oblasti drogové epidemiologie.
- Za druhé. Měl odvalu. Nebál se jít do nových a neprobádaných věcí. Nebál se jít do konfliktu s autoritami a s mocí. To koneckonců prokázal jako člen studentského stávkového výboru v Olomouci za Sametové revoluce.
- Za třetí. Tomáš byl vždy ochotný pomoci a poradit studentům, kolegům, spolupracovníkům. Vlastně pomáhal vybudovat systém drogové politiky a monitorování drog nejen u nás, ale v řadě jiných zemí na celém světě, hlavně ve východní Evropě a střední Asii. Ve světě navázal mnoho kontaktů a získal celoživotní přátele.
- Za čtvrté. Tomáš byl citlivý člověk, manžel, otec. Prožíval a pyšnil se úspěchy své ženy a svých dětí. Miloval čas strávený s rodinou na chalupě ve slovenských Končinách.
- Za páté. Tomáš byl zábavný společník. Vždy měl po ruce historku nebo vtip a přirozeně se stával středem pozornosti. Hodně a rád cestoval a příběhy z cest byly častým zdrojem vyprávění.
- A v neposlední řadě (mimochodem si myslím, že tento bod by jeho ješitnosti udělal největší radost), byl to krásný člověk, přitažlivý chlap. Vysoký, štíhlý, výrazný, charismatický a nepřehlédnutelný, vždy celý v černém a s hlavou dohola. Intelektuál, vysoce nadprůměrně inteligentní, jazykově nadaný. Sečtělý, s širokým přehledem a přesahem odborným, společenským, kulturním i uměleckým.

Tomáš Zábranský byl prostě originál a formát. Nesmazatelně se zapsal do našich srdcí, do našich životů, do novodobé historie našeho oboru.

Na závěr chci poděkovat Tomášově nejbližší rodině a přátelům, kteří mu v posledních letech, která pro něj nebyla lehká, poskytli pomoc a podporu.

Tomáši, budeš mi chybět. Už teď nám chybíš, s láskou a úctou na Tebe vzpomínáme.

Měj se, drž se, ve svém jahodovém poli.

Viktor Mravčík
spolužák z medicíny, spoluhráč z kapely,
spolupracovník, kamarád

V Praze dne 20. července 2021